

เศรษฐศาสตร์ว่าด้วยร้านเหล้า (Alcoholic Economics)

วารานันต์ ตันติเวทย์¹ เอกภัทร ลักษณะคำ² และ ฉัตรกุล คงตระกูล³

บทคัดย่อ

ปัญหาร้านจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รอบสถานศึกษาเป็นปัญหาที่ยืดเยื้อมานาน แม้จะมีพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พุทธศักราช 2551 มาตรา 27 แต่สภาพปัญหาไม่มีแนวโน้มที่จะลดลง ดังนั้นผู้เขียนจึงได้จัดทำบทความนี้ขึ้นเพื่อนำเสนอมาตรการทางเศรษฐศาสตร์ในการแก้ไขปัญหาร้านจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รอบสถานศึกษา โดยเนื้อหาแบ่งออกเป็น 4 ประเด็น คือ (1) แนวทางการแก้ไขปัญหาร้านจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รอบสถานศึกษาในประเทศไทยและต่างประเทศ (2) หลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย (Polluter Pays Principle : PPP) (3) มาตรการทางเศรษฐศาสตร์สำหรับการจัดการปัญหามลพิษ และ (4) แนวทางการแก้ไขปัญหาร้านจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รอบสถานศึกษาด้วยมาตรการทางเศรษฐศาสตร์

ปัญหาร้านจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และสถานบันเทิงรอบสถานศึกษามีผู้ที่เกี่ยวข้องสำคัญจำนวน 2 ฝ่าย คือ ผู้บริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และผู้จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งการแก้ไขปัญหาดังกล่าว สามารถกำหนดมาตรการเพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ทั้งทางด้านผู้บริโภคและผู้จำหน่าย เช่น การบังคับใช้กฎหมาย การกำหนดอัตราภาษี และการจำกัดเขตการขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ แต่เนื่องจากความไม่เข้มงวดในการบังคับใช้กฎหมาย บทลงโทษที่เบา ตลอดจนข้อจำกัดด้านความพร้อมของบุคลากรและงบประมาณ คณะผู้เขียนจึงนำเสนอวิธีการแก้ปัญหาดังนี้ (1) การนำเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์โดยอาศัยหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย (PPP) เป็นกลไกประยุกต์ร่วมกับมาตรการเดิมที่บังคับใช้อยู่ เช่น ภาษีมลพิษ และระบบการวางประกันความเสี่ยงหรือความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมเพื่อให้ราคาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์สะท้อนถึงต้นทุนที่แท้จริงผ่านเครื่องมือต่างๆ (2) การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมผู้บริโภคเพื่อลดการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

คำสำคัญ: หลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย ปัญหาร้านเหล้ารอบสถานศึกษา ต้นทุนผลกระทบภายนอก

ABSTRACT

Liquor stores around university areas have been a long and protracted problem in Thailand. Despite the Section 27 under Alcoholic Beverage Control Act B.E. 2551, selling alcoholic beverages around universities continues to persist and wide-spreading. The authors, therefore, proposes economic measures to deal with this problem. This article was divided into 4 sections: (1) measures for solving problem: cases of Thailand and other countries (2) Polluter

¹ คณะเศรษฐศาสตร์ ศรีราชา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตศรีราชา อีเมลล์ waranan_tanti@hotmail.com

² คณะเศรษฐศาสตร์ ศรีราชา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตศรีราชา อีเมลล์ aekkapat.l@gmail.com

³ นิสิตชั้นปีที่ 3 คณะเศรษฐศาสตร์ ศรีราชา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตศรีราชา

อีเมลล์ shadowreim_dawnbrotherhoods@hotmail.com

Pays Principle: PPP (3) economic measures and (4) suggestions for this problem with economic measures.

The stakeholders in this problem are consumers and sellers. Solutions of this problem would be government measures to change consumer behaviors and control seller behaviors through law enforcement, taxation and retail zoning. Given the non-compliance and ineffectiveness of the existing measures, we suggested as follows: (1) introducing the economic instruments based on Polluter Pays Principle which include pollution taxes and performance bonds, should be applied together with existing measures to effectively demonstrate a social cost. (2) changing consumer behaviors to consume less alcoholic beverages should mitigate the problem.

Keywords: Polluter Pays Principle, Liquor Stores around Universities Problem, External Cost

1. บทนำ

แม้ว่าหลายประเทศจะกำหนดให้เครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นสิ่งที่สามารถซื้อขายได้อย่างถูกกฎหมาย แต่ยังคงมีมาตรการควบคุมการซื้อขาย และป้องกันปัญหาที่เกิดจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ทั้งนี้พบว่าค่าใช้จ่ายในการซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของคนไทยคิดเป็นมูลค่าประมาณ 2 แสนล้านบาทต่อปีซึ่งเทียบได้กับงบประมาณในการก่อสร้างท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ แสดงให้เห็นถึงความสูญเสียทางเศรษฐกิจที่มีมูลค่าสูงมาก (ธีระ วัชรปราณี, 2555) ปัญหาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จึงไม่ใช่ปัญหาที่จะเพิกเฉยได้อีกต่อไป เพราะปัญหาดังกล่าวไม่ได้เกิดเฉพาะกับประชากรวัยทำงาน แต่วัยรุ่นไทยสามารถเข้าถึงแหล่งจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ง่ายขึ้น หากสภาพแวดล้อมที่อาศัยอยู่มีร้านจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์หนาแน่น ยิ่งเป็นปัจจัยเร่งให้วัยรุ่นมีโอกาสดื่มเร็วขึ้น ดื่มมากขึ้น และโอกาสที่จะก่อปัญหาสังคมโดยขาดสติยังคิดมีมากขึ้น เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ก่อให้เกิดผลกระทบเชิงลบแก่ผู้ที่ดื่มโดยตรง เช่น สุขภาพที่เสื่อมโทรมลง และการเปลี่ยนแปลงทรัพย์สิน อย่างไรก็ตาม ยังมีผลกระทบทางอ้อม เช่น ความรุนแรง

การทะเลาะวิวาท และ มลภาวะทางเสียงอันเกิดจากสถานบันเทิงที่จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เป็นต้น

ประเด็นปัญหาที่น่าสนใจเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์คือ ปัญหาร้านจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รอบสถานศึกษา ซึ่งเป็นปัญหาที่ยืดเยื้อมานานโดยไม่มีแนวโน้มลดลง เบญจพร บัวสำลี (2555) ได้ศึกษาสถานการณ์ร้านจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รอบสถานศึกษาที่มีชื่อเสียง พบว่า ในระยะที่มีการสำรวจมีจำนวนร้านจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เพิ่มขึ้นจากมากกว่าเท่าตัว และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับ ภัทรพร พลพนาธรรม (2552) ศึกษาการกระจายตัวของจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยรอบสถานศึกษาในกรุงเทพมหานคร พบว่าทุกมหาวิทยาลัยที่ศึกษามีร้านจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ล้อมรอบในรัศมี 500 เมตรเป็นจำนวนมากขึ้นจนน่ากังวล โดยภาพรวมมีร้านจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์กว่า 1,700 ร้าน เฉลี่ย 57 ร้านต่อ 1 ตารางกิโลเมตร ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนร้านจำหน่ายเครื่องดีมแอลกอฮอล์
รอบสถานศึกษาในรัศมี 500 เมตร ในปีพ.ศ. 2552

รายชื่อสถานศึกษา	จำนวนร้านจำหน่าย เครื่องดีมแอลกอฮอล์ (ร้าน)	พื้นที่ (ตร.กม.)	จำนวนร้าน/ตร.กม.
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	407	3.15	129
มหาวิทยาลัยรามคำแหง	164	2.25	73
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	129	3.90	33
มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทร- เกษม	125	1.68	74
สถาบันเทคโนโลยีพระจอม เกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง	123	3.81	32
มหาวิทยาลัยศรีนครินทร- วิโรฒ	100	1.66	60
มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย	95	1.26	76
มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี และ บ้านสมเด็จฯ ^{1/}	94	1.68	56
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวน สุนันทา และสวนดุสิต ^{2/}	86	1.72	50
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี ราชมงคลกรุงเทพ	83	2.04	41
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต	81	1.50	54
มหาวิทยาลัยสยาม	81	1.43	57
มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ	54	1.30	42
มหาวิทยาลัยศิลปากร	14	1.09	13
รวม 15 มหาวิทยาลัย	1712	30.19	57

ที่มา: ภัทรพร พลพนาธรรม, 2552

หมายเหตุ: 1/ และ 2/ หมายถึง สถาบันการศึกษามี
พื้นที่ติดต่อกัน

ปัญหาที่น่าสนใจคือ จำนวนร้านจำหน่าย
เครื่องดีมแอลกอฮอล์รอบมหาวิทยาลัยกว่า 1 ใน 3
ขายเครื่องดีมแอลกอฮอล์ภายในหอพักนักศึกษา
โดย ภัทรพร พลพนาธรรม (2552) ศึกษาพบว่า
ในพื้นที่ที่ทำการสำรวจกว่าร้อยละ 90 ของหอพัก
อาศัยที่มีนักศึกษาเช่าพักมีร้านจำหน่ายเครื่องดีม
แอลกอฮอล์ในระยะไม่เกิน 100 เมตร และ 1 ใน 4
ของหอพักอาศัยที่ทำการสำรวจมีร้านจำหน่าย

เครื่องดีมแอลกอฮอล์ตั้งอยู่ภายใน ซึ่งเป็นการกระทำ
ผิดพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดีมแอลกอฮอล์
พุทธศักราช 2551 มาตรา 27 อย่างชัดเจน ดังแสดง
ในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวนหอพักที่มีร้านจำหน่ายเครื่องดีม
แอลกอฮอล์ขายภายในหอพักในปีพ.ศ.2552

รายชื่อสถานศึกษา	จำนวน หอพัก	หอพักที่มีร้าน ขายเครื่องดีม แอลกอฮอล์ ภายในหอพัก	
		จำนวน	ร้อยละ
มหาวิทยาลัยราชภัฏ จันทรเกษม	100	46	46.0
มหาวิทยาลัยรามคำแหง	148	28	18.9
มหาวิทยาลัยธุรกิจ บัณฑิต	74	24	32.4
มหาวิทยาลัยหอการค้า ไทย	113	22	19.5
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	55	18	32.7
สถาบันเทคโนโลยีพระจอม เกล้าเจ้าคุณทหาร ลาดกระบัง	85	15	17.6
มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ	34	11	32.4
มหาวิทยาลัยสยาม	22	8	36.4
มหาวิทยาลัยเอเชีย อาคเนย์	15	6	40.0
มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี และบ้านสมเด็จฯ ^{1/}	8	2	25.0
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี ราชมงคลกรุงเทพ	22	2	9.1
มหาวิทยาลัยศรีนครินทร วิโรฒ	5	1	20.0
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	16	0	0.0
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวน สุนันทา และสวนดุสิต ^{2/}	26	0	0.0
มหาวิทยาลัยศิลปากร	1	0	0.0
รวม 15 มหาวิทยาลัย	724	183	25.3

ที่มา: ภัทรพร พลพนาธรรม, 2552

หมายเหตุ: 1/ และ 2/ หมายถึง สถาบันการศึกษามี
พื้นที่ติดต่อกัน

จากข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่านิสิตและ
นักศึกษาต้องเรียนและพักอาศัยท่ามกลางร้าน

จำหน่ายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ สภาพแวดล้อมเช่นนี้เป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดนักตี้มหน้าใหม่ที่ยังเป็นเยาวชนเพิ่มขึ้น ข้อมูลจากสำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า (2554) ระบุว่า โดยปกติผู้ป่วยที่เป็นโรคพิษสุราเรื้อรังจะพบอยู่ในช่วงอายุ 35 ปีขึ้นไป แต่ในช่วงหลังพบว่ามียาวยุคน้อยกว่า 25 ปี เป็นโรคพิษสุราเรื้อรังมากขึ้นถึง 2-3 เท่า ปัญหาดังกล่าวนี้อาจเกิดจากผู้จำหน่ายที่ให้ความสนใจกับกลุ่มลูกค้าที่เป็นเยาวชนมากขึ้นโดยการตั้งร้านจำหน่ายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ใกล้สถานศึกษาอย่างไม่เกรงกลัวต่อกฎหมาย และใช้กลยุทธ์การตลาด เช่น การลดราคา การแจกของสมนาคุณ การสร้างบรรยากาศภายในร้านด้วยแนวคิดที่เป็นที่นิยมในกลุ่มวัยรุ่น เป็นต้น เป็นการจูงใจให้นักศึกษามาใช้บริการมากขึ้น ก่อให้เกิดนักตี้มหน้าใหม่อันจะนำไปสู่ปัญหาและความสูญเสียดังที่ได้กล่าวข้างต้น นอกจากนี้ผู้ผลิตยังขาดความรับผิดชอบและจิตสำนึกที่จะประพฤติปฏิบัติตามข้อกำหนดควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ เช่น มีการจ่ายเงินแก่เจ้าหน้าที่ของภาครัฐเพื่อขยายเวลาเปิด-ปิดของร้านจำหน่ายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ และการขายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ให้กับผู้ที่มีอายุไม่ถึง 20 ปี เป็นต้น (ธีระวัชรปราชญ์, 2555)

ปัญหาเครื่องตี้มแอลกอฮอล์นอกจากสาเหตุที่มาจากผู้จำหน่ายแล้ว พฤติกรรมของผู้บริโภคยังเป็นอีกสาเหตุหนึ่ง ซึ่งเยาวชนจำนวนมากมีความเต็มใจที่จะตี้มเครื่องตี้มแอลกอฮอล์เช่นกัน โดยศรีรัช ลาภใหญ่ (2549) ได้ศึกษาพฤติกรรมการตี้มเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ของเยาวชน พบว่าการตี้มเครื่องตี้มแอลกอฮอล์กลายเป็นกิจกรรมหนึ่งของนักศึกษา เสมือนเป็นธรรมเนียมและวัฒนธรรมที่นักศึกษาพึงปฏิบัติผ่านการปลูกฝังของรุ่นพี่และสภาพของสังคม และ กนิษฐา ไทยกล้า (2550) ได้ศึกษาวิจัยพบว่า นักศึกษาในพื้นที่ที่มีจุดจำหน่ายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ส่วนใหญ่มิทัศนคติทางบวกต่อการตี้มเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ และมีประสบการณ์การตี้มสูงกว่าคนในพื้นที่นอกเหนือจากจุดที่มีการจำหน่าย เนื่องจากการอาศัยอยู่ในพื้นที่ที่มีจุด

จำหน่ายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์อย่างหนาแน่นจะเกิดความเคยชิน จึงเกิดการยอมรับ และกลายเป็นปกติวิสัยที่สามารถเกิดขึ้นได้ในชีวิตประจำวันรอบสถานศึกษา สอดคล้องกับ เบญจพร บัวสำลี (2555) ที่ศึกษาวิจัยพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่เคยตี้มเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ในร้านจำหน่ายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์รอบมหาวิทยาลัย แสดงให้เห็นถึงการยอมรับเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ในสังคมไทยที่แพร่กระจายไปสู่กลุ่มเยาวชน อีกทั้งเยาวชนหรือวัยรุ่นเป็นวัยแห่งความคึกคะนอง อยากรู้ อยากรลอง เป็นปัจจัยที่สนับสนุนต่อการตี้มมากนำไปสู่วงจรปัญหาอันไม่มีที่สิ้นสุด

คณะผู้เขียนเล็งเห็นความสำคัญของปัญหาร้านจำหน่ายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์รอบสถานศึกษา จึงได้จัดทำบทความนี้ขึ้นเพื่อนำเสนอมาตรการทางเศรษฐศาสตร์ในการแก้ไขปัญหาร้านจำหน่ายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์รอบสถานศึกษา โดยแบ่งการศึกษา ดังนี้

- แนวทางการแก้ไขปัญหาร้านจำหน่ายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์รอบสถานศึกษาในประเทศและต่างประเทศ
- หลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย (Polluter Pays Principle: PPP)
- มาตรการทางเศรษฐศาสตร์สำหรับการจัดการปัญหาหมอกพิษ
- แนวทางการแก้ไขปัญหาร้านจำหน่ายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์รอบสถานศึกษาด้วยมาตรการทางเศรษฐศาสตร์

2. แนวทางการแก้ไขปัญหาร้านจำหน่ายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์รอบสถานศึกษาในประเทศและต่างประเทศ

การมีร้านจำหน่ายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์รอบสถานศึกษาก่อให้เกิดปัญหาและความสูญเสียเป็นจำนวนมากดังที่ได้กล่าวข้างต้น ด้วยเหตุนี้นานาชาติจึงมีการศึกษาเพื่อหาแนวทางการควบคุมการจำหน่ายและการบริโภคเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ให้อยู่ในกรอบความเหมาะสม

ซึ่งจากการศึกษาที่ผ่านมาแนวทางมาตรการที่สามารถกระทำได้อยู่หลายวิธี โดยแต่ละวิธีให้ผลที่แตกต่างกันตามสภาพสังคม แต่ละประเทศ เช่น การศึกษาของศุภลักษณ์ ไชยมณี (2551) ได้ศึกษาความเป็นไปได้ในการใช้มาตรการภาษีสุราเพื่อลดอุปสงค์การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และศึกษาปัจจัยที่อิทธิพลต่อการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และการศึกษาของกาญจณี พรหมสวัสดิ์ (2552) ที่ได้ศึกษาผลกระทบต่อพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ชงก่อนและหลังการปรับขึ้นภาษีแอลกอฮอล์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่และศึกษาทัศนคติต่อการปรับขึ้นภาษีแอลกอฮอล์ โดยมีผลการศึกษาที่สอดคล้องกันคือ นักศึกษาส่วนใหญ่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เมื่อมีการปรับขึ้นภาษีเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ดังนั้นหากต้องการลดการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ลง ควรใช้มาตรการด้านอื่น ๆ ในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการบริโภคเป็นหลักแทนการใช้มาตรการภาษี เช่น หากต้องการลดความถี่ในการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ควรใช้มาตรการที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยความสะดวกในการเดินทางไปซื้อหรือดื่ม โดยเพิ่มต้นทุนทางด้านเวลาของผู้ดื่มให้สูงขึ้น เป็นต้น

นอกจากการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับนโยบายทางด้านภาษีในการแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับร้านจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และสถานบันเทิงรอบมหาวิทยาลัยแล้ว ยังมีการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการใช้วิธีการทางกฎหมายเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว เช่น การศึกษาของอารีกุล พวงสุวรรณ และคณะ (2555) ได้ประเมินหรือทดสอบระดับการปฏิบัติตามกฎหมายของร้านจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเด็นการจำกัดอายุของผู้บริโภคใน พ.ร.บ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 ที่ว่า "มาตรา 29 ห้ามจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้แก่ผู้ดื่มที่มีอายุน้อยกว่า 20 ปี" พบว่าในทางปฏิบัติกฎหมายจำกัดอายุของผู้บริโภคมีการบังคับใช้น้อยมาก เนื่องด้วยสาเหตุหลายประการ เช่น การตัดสินใจขายของผู้จำหน่ายที่ไม่เข้มงวดใน

การตรวจตราผู้บริโภคที่มีอายุน้อยกว่า 20 ปี เป็นต้น โดยผู้จำหน่ายควรสอบถามและขอตรวจบัตรประชาชนของผู้บริโภคอย่างสม่ำเสมอ เพราะจากการศึกษาในครั้งนี้นี้ยังพบว่า การสอบถามอายุและการขอตรวจบัตรประชาชนจะช่วยลดความสำเร็จในการซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเยาวชนได้มากที่สุด สอดคล้องกับการศึกษาของปิยอรพงค์ ผึ้งอ้าย และคณะ (2555) ศึกษาและวิเคราะห์หลักกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยเน้นที่ประเด็นการจัดระเบียบร้านเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ใกล้สถานศึกษา และแสดงปัญหาหรือจุดบกพร่องในข้อกฎหมาย โดยพบว่า มีจุดบกพร่องในพระราชบัญญัติควบคุมแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 ใน 4 ประเด็น คือ (1) ประเด็นการจำกัดอายุผู้บริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (2) ประเด็นบทลงโทษผู้ฝ่าฝืนที่เบาเกินไป (3) ประเด็นการจำกัดอายุที่ซ้ำกับพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก ทำให้ข้อกฎหมายมีความคลุมเครือ และ (4) ประเด็นนิยามที่ไม่ชัดเจนของคำว่า "บริเวณติดกับสถานศึกษา"

นอกจากนี้ยังมีการศึกษาในต่างประเทศเพื่อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าว เช่น ในประเทศออสเตรเลียการศึกษารายชื่อของ Livingston M. et. al. (2007) ได้ศึกษาถึงปัญหาที่เกิดจากร้านจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ใกล้แหล่งชุมชน ปัญหาที่เกิดจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และวิเคราะห์ผลจากการควบคุมความหนาแน่นของร้านจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อันเป็นภัยต่อสังคม ซึ่งผลการศึกษาสอดคล้องกับการศึกษาในประเทศนิวซีแลนด์ของ Kypri K. et. al. (2008) ที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความหนาแน่นของร้านจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์บริเวณสถานศึกษากับการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และปัญหาจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักศึกษาภายในมหาวิทยาลัย คือ ความหนาแน่นของร้านจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์บริเวณสถานศึกษามีความสัมพันธ์กับการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และปัญหาการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยอย่างมีนัยสำคัญ โดยผลการศึกษาของ

Kypri K. *et. al.* (2008) ในประเทศนิวซีแลนด์ ยังพบว่าการขอใบอนุญาตจำหน่ายเครื่องตีม แอลกอฮอล์ยังมีผลต่อการเพิ่มความหนาแน่นของร้านจำหน่ายเครื่องตีมแอลกอฮอล์อันจะนำไปสู่ปัญหาจากการตีมเครื่องตีมแอลกอฮอล์ของนักศึกษาที่เพิ่มขึ้นด้วย นอกจากนี้กลุ่มประเทศในสหภาพยุโรปมีมาตรการที่ต้องการส่งเสริมพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยเฉพาะด้านสุขภาพของประเทศสมาชิก ดังนั้นการแก้ปัญหาแอลกอฮอล์จึงเป็นหนึ่งในกลยุทธ์หลักของกลุ่มประเทศในสหภาพยุโรป โดยการศึกษาของ Stock C. (2009) ได้ทำการศึกษาความแพร่หลายของการตีมเครื่องตีมแอลกอฮอล์และปัญหาจากการตีมเครื่องตีมแอลกอฮอล์รวมถึงการประเมินมาตรการห้ามขายเครื่องตีมแอลกอฮอล์ในสถานศึกษาด้วย พบว่าประเทศบัลแกเรียและประเทศสเปนประชาชนตีมเครื่องตีมแอลกอฮอล์มากกว่า 1 ครั้งต่อสัปดาห์ และพบปัญหาจากการตีมเครื่องตีมแอลกอฮอล์ในนักศึกษาชายมากกว่านักศึกษาหญิง โดยปัจจัยที่ส่งผลให้มีการตีมเครื่องตีมแอลกอฮอล์ เช่น อารมณ์เครียด เมื่อหน่ายกับการเรียน เป็นต้น

สำหรับการศึกษาในต่างประเทศนอกจากจะมีการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการใช้นโยบายทางด้านภาษี และกฎหมายในการแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับร้านจำหน่ายเครื่องตีมแอลกอฮอล์และสถานบันเทิงรอบมหาวิทยาลัยแล้ว ยังมีผลการศึกษาที่สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว เช่น จากการศึกษาของ Stock C. (2009) ในประเทศบัลแกเรียและสเปนนักศึกษาหญิงและผู้ที่ไม่ได้ตีมเครื่องตีมแอลกอฮอล์ส่วนใหญ่ เห็นด้วยกับการห้ามจำหน่ายเครื่องตีมแอลกอฮอล์ภายในมหาวิทยาลัย ซึ่งถือเป็นการแก้ปัญหาโดยให้มหาวิทยาลัยเป็นผู้กำหนดข้อบังคับ หรือในการศึกษาของ David B. Ridley *et. al.* (2011) ได้นำเสนอทฤษฎีที่แสดงให้เห็นว่าการจำกัดเขตการขายเครื่องตีมแอลกอฮอล์หรือการจัด โซนนิ่ง (Zoning) ทำให้เกิดการแข่งขันระหว่างผู้ประกอบการในพื้นที่ที่ถูกจำกัดเขตมากขึ้น ซึ่งขัดแย้งกับความเข้าใจที่ว่าเมื่อมีการจำกัดเขต

การขายเครื่องตีมแอลกอฮอล์แล้วจะทำให้ผู้ประกอบการหรือหน่วยธุรกิจในพื้นที่ที่มีจำนวนน้อยลงและจะทำให้การแข่งขันลดลงด้วย

โดยสรุปปัญหาเกี่ยวกับร้านจำหน่ายเครื่องตีมแอลกอฮอล์และสถานบันเทิงรอบมหาวิทยาลัยมีผู้ที่เกี่ยวข้องที่สำคัญจำนวน 2 ฝ่ายคือ ผู้บริโภคเครื่องตีมแอลกอฮอล์ และผู้จำหน่ายเครื่องตีมแอลกอฮอล์ ซึ่งการแก้ไขปัญหาดังกล่าวสามารถกำหนดมาตรการเพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ทั้งทางด้านผู้บริโภคเครื่องตีมแอลกอฮอล์ และผู้จำหน่ายเครื่องตีมแอลกอฮอล์ เช่น การบังคับใช้กฎหมาย การกำหนดอัตราภาษี และการจำกัดเขตการขายเครื่องตีมแอลกอฮอล์ โดยในประเทศไทยในการแก้ไขปัญหาร้านจำหน่ายเครื่องตีมแอลกอฮอล์รอบสถานศึกษาที่ผ่านมายังคงอาศัยระบบกฎหมายที่เน้นมาตรการกำกับและควบคุมเป็นหลัก แต่เนื่องจากความไม่เข้มงวดในการบังคับใช้ บทลงโทษที่ค่อนข้างเบา ตลอดจนข้อจำกัดด้านความพร้อมของบุคลากรและงบประมาณ จึงทำให้ปัญหาดังกล่าวยังคงเรื้อรังอย่างไรก็ตาม เราสามารถนำเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์มาประยุกต์ใช้เป็นกลไกเสริมแก้ปัญหานี้ได้ เพราะเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์เป็นกลไกหนึ่งในการสะท้อนต้นทุนของปัญหาที่เกิดขึ้นตามหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย (Polluter Pays Principle: PPP) ที่มุ่งหวังให้ผู้ก่อมลพิษเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสร้างมลพิษ

3. หลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย (Polluter Pays Principle: PPP)

สาระสำคัญของหลัก PPP คือการนำต้นทุนที่เกิดขึ้นกับสังคม ซึ่งเป็นต้นทุนภายนอกรวมเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของต้นทุนในการบริหารจัดการของผู้ผลิต (Internalization of External Cost) ในกรณีนี้ปัญหาสังคมต่างๆ ที่เกิดจากร้านจำหน่ายเครื่องตีมแอลกอฮอล์รอบสถานศึกษาจัดเป็นต้นทุนภายนอกที่ต้องถูกรวมกับต้นทุนของกิจการร้านจำหน่าย

เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เพื่อให้ราคาของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์สะท้อนถึงต้นทุนที่แท้จริง

ตัวอย่างกรณีร้านจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รอบสถานศึกษาก่อให้เกิดผลกระทบภายนอกเชิงลบ เช่น มลภาวะทางเสียง หรือปัญหาการทะเลาะวิวาท ซึ่งมีผลกระทบต่อผู้ประกอบการรายอื่นๆ เช่น หอพักในบริเวณใกล้เคียง สมมติร้านจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ผลิตสินค้า X_1 ฟังก์ชันต้นทุนของร้านจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็น $C = C(X_1)$ ขณะเดียวกันผู้ประกอบการหอพักในบริเวณใกล้เคียงผลิตบริการห้องพัก X_2 เนื่องจากผู้ประกอบการหอพักได้รับผลกระทบจากร้านจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ฟังก์ชันต้นทุนของหอพักจึงมีสองส่วนคือ ส่วนที่เปลี่ยนแปลงตามการให้บริการห้องพัก และตามปริมาณการผลิตเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ฟังก์ชันต้นทุนของหอพัก คือ

$$D = D(X_2; X_1) \text{ โดยที่ } \frac{\partial D}{\partial X_1} > 0$$

กรณีที่หนึ่ง ข้อสมมติของการวิเคราะห์ คือ การปล่อยให้ผู้ผลิตทั้งสองเป็นไปตามกลไกตลาดแข่งขันสมบูรณ์ต่างคนต่างตัดสินใจวางแผนการผลิต และแต่ละธุรกิจเป็นผู้รับราคา (Price Taker) สมมติร้านจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ผลิตสินค้าขายในตลาดด้วยราคา p_1 ฟังก์ชันกำไรของร้านจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ คือ $\pi_1 = p_1 X_1 - C(X_1)$

ร้านจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แสวงหากำไรสูงสุด ดังนั้นร้านจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จึงตัดสินใจผลิตสินค้าในระดับที่ราคาของสินค้าเท่ากับต้นทุนหน่วยสุดท้าย ตามเงื่อนไขทางคณิตศาสตร์ดังนี้

$$\frac{\partial \pi_1}{\partial X_1} = p_1 - C'(X_1) = 0 \tag{1}$$

$$p_1 = C'(X_1) \tag{2}$$

หอพักให้บริการห้องพักในราคา p_2 เพื่อแสวงหากำไรสูงสุดเช่นกัน โดยฟังก์ชันกำไรของหอพัก คือ

$$\pi_2 = p_2 X_2 - D(X_2; X_1) \tag{3}$$

ในการตัดสินใจของหอพักนั้น มลภาวะที่เกิดจากร้านจำหน่ายแอลกอฮอล์เป็นตัวแปรที่ควบคุมไม่ได้ ดังนั้นเงื่อนไขกำไรสูงสุดของหอพัก คือ

$$\frac{\partial \pi_2}{\partial X_2} = p_2 - D'(X_2; X_1) = 0 \tag{4}$$

$$p_2 = D'(X_2; X_1) \tag{5}$$

กรณีที่สอง ข้อสมมติยังคงเหมือนกับกรณีที่หนึ่ง แต่เปลี่ยนจากการแยกคิดผลกำไรสูงสุดของแต่ละธุรกิจเป็นมีผู้วางนโยบาย (Social Planner) เป็นผู้วางแผนผลิตสินค้าทั้งสองชนิดเพื่อกำไรสูงสุดของสังคม และมีข้อสมมติเพิ่มเติมว่าผลกระทบภายนอกเชิงลบทั้งหมดที่เกิดขึ้นจากร้านจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รอบสถานศึกษาสะท้อนผ่านทางต้นทุนของหอพักที่เพิ่มขึ้น ฟังก์ชันกำไรของสังคมเกิดจากการผลรวมกำไรของสองกิจการดังนี้

$$\Pi = p_1 X_1 - C(X_1) + p_2 X_2 - D(X_2; X_1) \tag{6}$$

เงื่อนไขทางคณิตศาสตร์ของการวางแผนกำไรสูงสุดของสังคมเป็นดังนี้

$$\frac{\partial \Pi}{\partial X_1} = p_1 - C'(X_1) - \frac{\partial D}{\partial X_1} = 0 \tag{7}$$

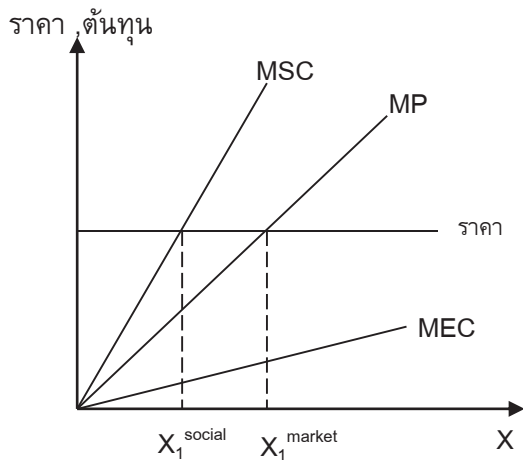
$$p_1 = C'(X_1) + \frac{\partial D}{\partial X_1} \tag{8}$$

$$\frac{\partial \Pi}{\partial X_2} = p_2 - D'(X_2; X_1) = 0 \tag{9}$$

$$p_2 = D'(X_2; X_1) \tag{10}$$

จากสมการที่ (10) เงื่อนไขการได้รับกำไรสูงสุดของหอพักไม่แตกต่างจากกรณีปล่อยให้ตามกลไกตลาดแข่งขันเสรี แต่เงื่อนไขการได้รับกำไรสูงสุดของร้านจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ตั้งสมการที่ (8) มีความแตกต่าง โดยกำหนดระดับการผลิตที่ราคาตลาดเท่ากับต้นทุนหน่วยสุดท้ายที่เกิดจากการผลิตของตนเอง (Marginal Private Cost: MPC) รวมกับต้นทุนหน่วยสุดท้ายที่เกิดจากผลกระทบภายนอก (Marginal External Cost: MEC) ที่เกิดขึ้นกับหอพักอันเป็นผลจากมลภาวะที่ตัวเองได้ก่อขึ้น ต้นทุนอย่างแรกนั้นเป็นต้นทุนเอกชน (Private Cost) เมื่อรวมกับต้นทุนมลภาวะจะ

กลายเป็นต้นทุนสังคม (Social Cost) กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ Social Planner กำหนดระดับการผลิตที่ราคาตลาดเท่ากับต้นทุนสังคมหน่วยสุดท้าย (Marginal Social Cost: MSC) ดังภาพประกอบที่ 1

ภาพประกอบที่ 1 การเปรียบเทียบระดับผลผลิตของสองสถานการณ (กรณีผลกระทบภายนอกเชิงลบ)

ที่มา : วรเวศม์ สุวรรณระดา, 2551

จากภาพประกอบที่ 1 ผู้ประกอบการร้านจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต้องตั้งราคาเท่ากับราคาตลาด เพราะผู้ผลิตแต่ละรายเป็นผู้รับราคา ดังนั้นจากภาพเส้นอุปสงค์ (เส้นราคา) ที่ผู้ประกอบการแต่ละรายเผชิญจึงเป็นเส้นขนานแกนนอน ในกรณีนี้พบว่าร้านจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ก่อมลภาวะต่างๆ จนทำให้เกิดต้นทุนจากผลกระทบภายนอก จึงทำให้ทราบว่า ต้นทุนสังคมหน่วยสุดท้าย (MSC) สูงกว่า ต้นทุนเอกชนหน่วยสุดท้าย (MPC) ความแตกต่างของต้นทุนทั้งสองนี้ทำให้ระดับการผลิตสินค้าของร้านจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์กรณีตลาดแข่งขันเสรีมีมากกว่าระดับการผลิตกรณีวางแผนการผลิตเพื่อกำไรสูงสุดของสังคม จึงกล่าวได้ว่าหากปล่อยให้สถานการณ์ร้านจำหน่ายแอลกอฮอล์ดำเนินการได้อย่างอิสระเสรีจะทำให้เกิดสินค้าเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่มากเกินไป

4. มาตรการทางเศรษฐศาสตร์สำหรับการจัดการปัญหามลพิษ

เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ที่อยู่บนหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย (PPP) จึงเป็นทางออกหนึ่งของปัญหาดังกล่าวนี้ในการช่วยให้ผู้วางนโยบายดึงเอาต้นทุนผลกระทบจากมลภาวะมารวมเป็นต้นทุนการประกอบกิจการของร้านจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์สามารถแบ่งออกเป็นประเภทต่างๆ ได้ดังนี้

ค่าธรรมเนียมการอนุญาต (Administrative Fees) เป็นค่าธรรมเนียมที่หน่วยงานที่มีอำนาจในการออกใบอนุญาตประกอบกิจการเรียกเก็บจากเจ้าของกิจการเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายของหน่วยงานซึ่งเรียกเก็บในอัตราที่ต่ำและเท่ากันทุกราย จึงทำให้เป็นเครื่องมือที่ยังไม่ประสบความสำเร็จในการแก้ปัญหา

ค่าภาษีการปล่อยมลพิษ (Pollution Tax) เป็นภาษีที่เรียกเก็บจากบุคคลหรือผู้ประกอบการที่ปล่อยมลพิษออกสู่สิ่งแวดล้อม กรณีร้านจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อาจถูกเรียกเก็บภาษี มลภาวะทางเสียง และ ภาษีจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เป็นต้น

การซื้อขายหรือโอนใบอนุญาตการปล่อยมลพิษ (Marketable or Tradable Permits) เป็นระบบการออกใบอนุญาตการปล่อยมลพิษที่ถูกกำหนดไว้ให้ผู้ก่อมลพิษแต่ละรายสามารถปล่อยได้ โดยผู้ก่อมลพิษสามารถซื้อขายหรือโอนใบอนุญาตการปล่อยมลพิษนี้ได้ ซึ่งเป็นเครื่องมือที่มีความเหมาะสมในกรณีที่ต้องการควบคุมปริมาณมลพิษพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งเป็นพิเศษ เพราะผู้ที่มีความจำเป็นต้องปล่อยมลพิษมากสามารถทำการขอซื้อใบอนุญาตจากผู้ที่ยังไม่ได้ใช้สิทธิตามใบอนุญาตได้

การวางประกันความเสี่ยงหรือความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อม (Performance Bonds) เป็นมาตรการที่บังคับใช้กับผู้ประกอบการที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมโดยอาจวางหลักประกันไว้เป็นเงินสด พันธบัตร ตราสารทางการเงิน และสัญญาค้ำประกัน เป็นต้น โดยผู้ประกอบการจะได้หลักประกันนั้นคืนเต็มจำนวนก็ต่อเมื่อไม่มีการปล่อยมลภาวะ แต่หากมี

การปล่อยมลภาวะ มูลค่าของหลักประกันนั้นจะถูกหักตามสัดส่วนที่ได้มีการตกลงไว้ เครื่องมือนี้จึงเหมาะสมกับกรณีที่มีผู้ก่อมลพิษทำลายคุณภาพสิ่งแวดล้อมจนเกินกว่าที่จะกลับคืนสู่สภาพเดิมได้ หรือมีการแพร่กระจายของมลพิษเป็นวงกว้าง

การประยุกต์ใช้หลักการ PPP ในระบบกฎหมายของไทยยังมีอยู่ไม่มาก ส่วนใหญ่อยู่ในรูปของ ค่าบริการ ค่าบริหาร ค่าธรรมเนียมการใช้ทรัพยากร เช่น ค่าธรรมเนียมการเก็บ การขนและกำจัดขยะมูลฝอย ค่าบริการบำบัดน้ำเสีย และค่าภาคหลวงจากการใช้ทรัพยากรป่าไม้ เป็นต้น ดังนั้นเพื่อให้การแก้ไขปัญหาร้านค้าจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รอบสถานศึกษามีประสิทธิภาพมากขึ้น จึงควรนำเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ตามหลักการ PPP มาประยุกต์ร่วมกับมาตรการบังคับและควบคุมทางกฎหมาย

5. แนวทางการแก้ไขปัญหาร้านค้าจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รอบสถานศึกษาด้วยมาตรการทางเศรษฐศาสตร์

แม้ว่ากระบวนการทางกฎหมายจะเป็นแนวทางหลักที่นำมาใช้แก้ไขปัญหาร้านค้าจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รอบสถานศึกษา แต่จากการทบทวนวรรณกรรมจากงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศยังพบว่ากระบวนการทางกฎหมายยังไม่มีประสิทธิผลในการจัดการกับปัญหาดังกล่าว คณะผู้เขียนเล็งเห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจึงนำเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาด้วยอาศัยมาตรการทางเศรษฐศาสตร์เป็นอีกกลไกหนึ่งในการวางนโยบายร่วมกับกระบวนการทางกฎหมาย เพื่อให้การแก้ปัญหาร้านค้าจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รอบสถานศึกษาสัมฤทธิ์ผลมากขึ้น โดยแบ่งแนวทางการแก้ไขออกเป็น 2 แบบ คือ มาตรการที่ใช้กับผู้จำหน่าย และมาตรการที่ใช้กับผู้บริโภค

มาตรการที่ใช้กับผู้จำหน่ายเป็นมาตรการที่ดำเนินการโดยภาครัฐ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในกรณีสถานศึกษาตั้งอยู่ในส่วนภูมิภาค

เครื่องมือทางนโยบายที่รัฐสามารถนำมาใช้แก้ปัญหานี้ได้ คือการใช้มาตรการทางภาษีในรูปแบบของบทลงโทษให้กับผู้ประกอบการที่ก่อให้เกิดมลพิษ โดยพยายามเก็บภาษีกับร้านจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รอบสถานศึกษาให้เท่ากับ “ต้นทุนอันเกิดจากผลกระทบภายนอก” เพื่อให้ผู้ประกอบการได้ทราบถึงต้นทุนการผลิตที่แท้จริง

อย่างไรก็ตามการวัดต้นทุนอันเกิดจากผลกระทบภายนอกค่อนข้างเป็นไปได้ด้วยความยากลำบาก และมีต้นทุนในการวัดที่ค่อนข้างสูง ทำให้การกำหนดอัตราภาษีให้ถูกต้องจึงเป็นไปได้ยาก ดังนั้นในทางปฏิบัติรัฐบาลจึงไม่จำเป็นต้องใช้การกำหนดอัตราภาษีเพื่อแก้ไขปัญหาต้นทุนผลกระทบภายนอกเพียงอย่างเดียว แต่อาจใช้แนวทางอื่นร่วมด้วย เช่น ในกรณีสถานบันเทิงที่จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หากเกิดเหตุทะเลาะวิวาทขึ้น นอกจากคู่มือที่ทะเลาะวิวาทจะต้องจ่ายค่าปรับแล้ว เจ้าของร้านจะต้องจ่ายค่าปรับด้วย ในฐานะที่ไม่ควบคุมดูแลความสงบเรียบร้อยภายในร้าน สำหรับเรื่องมลภาวะทางเสียง ผู้ประกอบการต้องควบคุมระดับเสียงตามมาตรฐานที่กฎหมายกำหนด โดยต้องลงทุนบุผนังด้วยวัสดุลดเสียง หรือกำแพงกันเสียง ซึ่งเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องจะต้องลงพื้นที่ตรวจสอบความเรียบร้อยก่อนอนุญาตให้ดำเนินการ ทั้งในกรณีการให้จ่ายค่าปรับ และการลงทุนทำผนังลดความดังของเสียงถือเป็นการนำต้นทุนผลกระทบภายนอกกลับไปเป็นต้นทุนของผู้ประกอบการ

นอกจากนี้ในบางพื้นที่ที่สภาพปัญหาร้านค้าจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รอบสถานศึกษาอยู่ในระดับที่ไม่สามารถทำให้สิ่งแวดล้อมกลับคืนสู่สภาพเดิม หรือปัญหาได้แผ่ขยายเป็นวงกว้าง เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ร่วมกับมาตรการทางภาษี คือระบบการวางประกันความเสี่ยงหรือความเสียหายที่จะเกิดกับสภาพแวดล้อม โดยจัดตั้งในรูปของโครงการกองทุนเพื่อระงับปัญหาร้านค้าจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รอบสถานศึกษาทำหน้าที่เรียกเก็บหลักประกันจาก

ผู้ประกอบการก่อนที่จะเปิดกิจการ แล้วทำการหักมูลค่าของหลักประกันนั้นหากผู้ประกอบการสร้างมลพิษ แต่ถ้าผู้ประกอบการมีความระมัดระวังไม่ก่อมลพิษใดๆ ตลอดอายุของโครงการจะได้รับหลักประกันนั้นคืน

สำหรับมาตรการที่ใช้กับผู้บริโภคควรเป็นมาตรการที่กำหนดขึ้นโดยมหาวิทยาลัยเนื่องจากผู้บริโภคในบทความนี้มุ่งเน้นเฉพาะนิสิต นักศึกษา โดยอาจแบ่งลักษณะของมาตรการเป็น 2 ลักษณะคือ (1) มาตรการบังคับและควบคุม และ (2) มาตรการสร้างแรงจูงใจ โดยมาตรการบังคับและควบคุมทางมหาวิทยาลัยควรมีการตรวจตราและควบคุมกิจกรรมต่างๆ ของนิสิต นักศึกษาอย่างเข้มงวดไม่ให้มีการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในการทำกิจกรรมต่างๆ ภายในมหาวิทยาลัย และอาจมีการกำหนดบทลงโทษให้มีความรุนแรงเพียงพอที่นิสิต นักศึกษาจะไม่ละเมิดมาตรการดังกล่าว หรืออาจกล่าวตามหลักการทางเศรษฐศาสตร์ว่าระดับความรุนแรงของบทลงโทษต้องก่อให้เกิดค่าเสียโอกาสแก่นิสิตนักศึกษาสูงมาก เช่น การทำทัณฑ์บน การให้พักการศึกษา หรือการแจ้งให้ผู้ปกครองทราบ

มาตรการสร้างแรงจูงใจ ทางมหาวิทยาลัยควรให้เงินอุดหนุนกิจกรรมที่ปราศจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต่างๆ ของนิสิต นักศึกษา และกิจกรรมอื่นๆ ที่เป็นประโยชน์หรือมีส่วนช่วยในการแก้ปัญหาการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนิสิตนักศึกษานอกจากนี้มอบรางวัล เช่น การศึกษาประกาศนียบัตร แก่นิสิตนักศึกษาที่เข้าร่วมดังกล่าวด้วย

อย่างไรก็ดีทั้งมาตรการบังคับและควบคุม และมาตรการสร้างแรงจูงใจต่างต้องได้รับความร่วมมือจากนิสิต นักศึกษา ดังนั้นจึงควรมีการจัดตั้งชมรม องค์กร หรือโครงการที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนิสิต นักศึกษา เพื่อรณรงค์และเพื่อปลูกฝังจิตสำนึกในการไม่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จากรุ่นพี่สู่รุ่นน้อง ซึ่งถือเป็นวัฒนธรรมการเข้าสังคมที่ถูกต้องและ

เหมาะสมต่อนิสิต นักศึกษา จึงจะถือได้ว่าเป็นการแก้ปัญหาที่ต้นเหตุ

6. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ปัญหาร้านจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รอบสถานศึกษาเป็นปัญหาที่ยืดเยื้อมาเป็นเวลานาน พิจารณาได้จากสถิติร้านจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รอบสถานศึกษาที่มีอยู่ถึง 57 ร้านต่อพื้นที่ 1 ตารางกิโลเมตร และการมีนักศึกษาใหม่ที่ยังเป็นเยาวชนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง สาเหตุมาจากผู้จำหน่ายที่ยังคงไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย ตลอดจนการบังคับใช้กฎหมายยังไม่มีประสิทธิภาพ และค่านิยมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เพื่อการเข้าถึงสังคมของนิสิตและนักศึกษา

ผลกระทบที่ตามมาจากปัญหานี้ คือ การสูญเสียทุนมนุษย์ที่เป็นอนาคตของชาติ เพราะป่วยด้วยโรคพิษสุราเรื้อรัง หรือประสบอุบัติเหตุจนเป็นเหตุให้ถึงแก่ชีวิตหรือทุพพลภาพด้วยเหตุนี้นานาชาติประเทศจึงมีมาตรการควบคุมการจำหน่ายและการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้อยู่ในกรอบความเหมาะสม

การแก้ไขปัญหาร้านจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รอบสถานศึกษาในไทยที่ผ่านมายังคงอาศัยระบบกฎหมายที่เน้นมาตรการกำกับและควบคุมเป็นหลัก แต่เนื่องจากความไม่เข้มงวดในการบังคับใช้ บทลงโทษที่ยังเบาเกินไป ตลอดจนข้อจำกัดด้านความพร้อมของบุคลากรและงบประมาณ คณะผู้เขียนจึงนำเสนอเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์โดยอาศัยหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย (PPP) เป็นกลไกเสริมประยุกต์ร่วมกับมาตรการเดิมที่บังคับใช้อยู่ เพื่อให้ราคาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์สะท้อนถึงต้นทุนที่แท้จริงผ่านเครื่องมือต่างๆ เช่น ภาษีมลพิษ และระบบการวางประกันความเสี่ยงหรือความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อม ควบคู่กับแนวทางการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมผู้บริโภค

กรณีของผู้จำหน่ายให้ภาครัฐ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประยุกต์ใช้เครื่องมือทางภาษี โดยเริ่มจากการกำหนดมาตรฐานคุณภาพ

สิ่งแวดล้อม ณ ระดับที่ทำให้สวัสดิการสังคมสูงที่สุด แล้วจึงค่อยปรับอัตราภาษีเรื่อยๆจนกว่าจะถึงระดับคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ได้กำหนดไว้ และการจัดทำโครงการกองทุนเฝ้าระวังปัญหาร้านค้าจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รอบสถานศึกษาเพื่อสร้างแรงจูงใจในการลดการปล่อยมลพิษด้วยหลักการวางประกันความเสี่ยง

กรณีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมผู้บริโภคให้สถานศึกษาจัดกิจกรรมจูงใจให้รางวัลแก่นิสิตนักศึกษาที่ทำประโยชน์ในการแก้ปัญหาร้านค้าจำหน่ายแอลกอฮอล์ และสร้างวัฒนธรรมภายในสถานศึกษาให้ถูกต้องเกี่ยวกับการเข้าสังคมโดยไม่จำเป็นต้องบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ นอกจากนี้มหาวิทยาลัยอาจร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจำกัดเขตการขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รอบมหาวิทยาลัย ให้มีเขตการขายที่อยู่ห่างจากมหาวิทยาลัย เพื่อให้เกิดต้นทุนในการเดินทางและเกิดค่าเสียโอกาสในการเดินทางไปซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่สูง ซึ่งจะเป็นการลดการซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนิสิต นักศึกษาลงได้บางส่วน

เอกสารอ้างอิง

กนิษฐา ไทยกล้า. 2550. การศึกษาเปรียบเทียบ

ความชุกและพฤติกรรมเครื่องดื่มของนักเรียนนักศึกษากับความหนาแน่นของสถานที่จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในรัศมี 500 เมตร รอบสถานศึกษา.

กรุงเทพมหานคร, ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา.

กาญจณี พรหมสวัสดิ์. 2552. ผลกระทบจากการขึ้นภาษีเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต่อพฤติกรรมบริโภคของนักศึกษา

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่,

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

คมชัดลึก. 2556. อึ้ง! ผลวิจัยชี้ร้านเหล้ารอบ

มหาวิทยาลัยพุ่ง. คมชัดลึก [ออนไลน์].

เข้าถึงได้จาก:

www.dmh.go.th/stylib/news/view.asp?id=20198 [15 เมษายน 2557].

ธีระ วัชรปราชญ์. 2555. 1 มหาวิทยาลัย 100 ร้านเหล้า. ผู้จัดการ [ออนไลน์], เข้าถึงได้จาก : <http://www.manager.co.th/daily/ViewNews.aspx?NewsID=955000097083> [15 เมษายน 2557].

เบญจพร บัวสำลี. 2555. ทิศนคติของนักศึกษาต่อร้านเหล้ารอบรั้วมหาวิทยาลัย พฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในร้านเหล้ารอบรั้วมหาวิทยาลัยและสุขภาพของนักศึกษา. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (บริหารการพัฒนาสังคม) สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ปิยอศรพงศ์ ผั้นอ้าย, บุญญาพร นามวงษ์, รังสิมันต์ เกตุสุวรรณ และ ณัฐวุฒิ มงคล. 2555. ปัญหาทางกฎหมายการจัดระเบียบร้านเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ใกล้สถานศึกษา. สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.

ผู้จัดการ. 2556. เครือข่ายเยาวชนร้องจาดูรนต์แก้ปัญหาร้านเหล้าล้อมสถานศึกษา.

ผู้จัดการ [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก :

<http://www.manager.co.th/>

[QOL/ViewNews.aspx?NewsID=9560000120426](http://www.manager.co.th/QOL/ViewNews.aspx?NewsID=9560000120426) [15 เมษายน 2557].

ภัทรพร พลพนาธรรม. 2552. การกระจายตัวของจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยรอบมหาวิทยาลัยในกรุงเทพมหานคร. ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา.

วราเวศม์ สุวรรณระดา. 2551. เอกสารคำสอน

เศรษฐศาสตร์สาธารณะ. พิมพ์ครั้งที่ 1, บริษัท ศักดิ์โสภากการพิมพ์ จำกัด, 56-58.

ศรีรัช ลาภใหญ่. 2549. การพัฒนาองค์ความรู้มาตรการทางสังคม และปัจจัยแวดล้อมในสถานศึกษาเพื่อแก้ปัญหาการดื่มสุราและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในกลุ่มนักศึกษา มหาวิทยาลัย. สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุขและศูนย์วิจัยปัญหาสุรา.

ศุภลักษณ์ ไชยมณี. 2551. การวิเคราะห์การใช้
มาตรการทางภาษีเพื่อลดการบริโภค
เครื่องดื่มแอลกอฮอล์. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.
(เศรษฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
อารีกุล พวงสุวรรณ, กัณณพนธ์ ภักดีเศรษฐกุล และ
ทักษพล ธรรมรังษี. 2555. การปฏิบัติตาม
กฎหมายของร้านจำหน่ายเครื่องดื่ม
แอลกอฮอล์เกี่ยวกับการจำกัดอายุของ
ผู้บริโภค. ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา.

David B. Ridley, Frank A. Sloan and Yan Song.
2011. **Retail zoning and competition.**
Duke University.

Kypri K., Bell ML., Hay G. and Baxter J. 2008.
[Abstract of "Alcohol outlet density and
university student drinking: a national
study"], [Electronic], Available:
[http://www.ncbi.nlm.nih.
gov/pubmed/18554346](http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/18554346) [6 April 2014].

Livingston M., Room R. and Chikritzhs T. 2007.
[Abstract of "Changing the density of
alcohol outlet to reduce alcohol-related
problems", Drug and Alcohol
review,(September 2007), 26, 557 –
566],[Electronic], Available:
[http://www.ncbi.nlm.nih.
gov/pubmed/17701520](http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/17701520) [6 April 2014].

Stock C. *et al.* 2009. [Abstract of "Alcohol
consumption and attitudes towards banning
alcohol sales on campus among European
university students"], [Electronic], Available:
[http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/19185
890](http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/19185890) [6 April 2014].